

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Νομικής, Τομέας Δημοσίου Δικαίου

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου
Μάθημα : Συνταγματικό Δίκαιο
Καθηγητής: Α.Γ. Δημητρόπουλος

Θέμα εργασίας

***Το απαραβίαστο της ανθρώπινης αξίας
(Εφετείο Λάρισας 408/2002)***

Μαρία Παπακώστα

A.M 337

Αθήνα 2004

Περίληψη

Το Εφετείο Λάρισας στην απόφασή του 408/2002 και ενόψει των διατάξεων των άρθρων 57 και 59 του Ασ. Κώδικα, με τις οποίες εξειδικεύεται η προστασία της αξίας του ανθρώπου που επιβάλλεται από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, έκρινε ότι παράνομη προσβολή υφίσταται η προσωπικότητα και από την καταχρηστική άσκηση ορισμένου δικαιώματος, εφόσον με αυτή πλήττεται το πρόσωπο του ανθρώπου σε οποιαδήποτε από τις συνιστώσες της αξίας του, στις οποίες περιλαμβάνεται τόσο η πνευματική, σωματική εργασία όσο και η επαγγελματική του αξία. Ειδικότερα, τέτοια προσβολή συντρέχει και όταν ο εργοδότης ασκώντας το διευθυντικό του δικαίωμα υποβιβάζει τον εργαζόμενο αναθέτοντας σε αυτόν καθήκοντα υποδεέστερης θέσης ή ειδικότητας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Τα πραγματικά περιστατικά της υπ'αριθμ. 408/2002 απόφασης του Εφετείου Λάρισας.....	4
2. Τα νομικά ζητήματα που αντιμετώπισε το Εφετείο.....	5
3. Η γενική αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος).....	8
4. Συμπέρασμα.....	9
5. Βιβλιογραφία.....	10

1. Τα πραγματικά περιστατικά της υπ'αριθμ. 408/2002 απόφασης του Εφετείου Λάρισας.

Στην υπό ανάλυση απόφαση του Εφετείου Λάρισας (408/2002) ο εκκαλών στράφηκε κατά οριστικής απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Λαρίσης, που εκδόθηκε κατά τη διαδικασία των εργατικών διαφορών και το οποίο απέρριψε την αγωγή με την οποία αυτός επικαλέσθηκε:

1. Την κατάρτιση σύμβασης εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου με την εφεσίβλητη (δευτεροβάθμια Συνεταιριστική Οργάνωση) και απασχόλησής του σ'αυτήν ως προϊστάμενου διαφόρων τμημάτων.
2. Την παράλειψή του, παρότι υπερείχε σε προσόντα, από την επιλογή για τη θέση διευθυντού ή υποδιευθυντού.
3. Την μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της εργασίας του, που συνίσταται:
 - α) στην σε υποβάθμισή του από προϊστάμενο σε απλό υπάλληλο,
 - β) στη μείωση των αποδοχών του, συνέπεια της ως άνω υποβάθμισής του,
 - γ) στην προσβολή της προσωπικότητάς του

και ζήτησε από το Δικαστήριο:

1. Να αναγνωρισθεί το δικαίωμά του προς προαγωγή στη θέση του διευθυντού ή υποδιευθυντού και
2. Να του καταβληθούν αποδοχές υπερημερίας.

Ειδικότερα, ο εκκαλών πτυχιούχος του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της τότε Ανωτάτης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (ΑΣΟΕΕ) προσλήφθηκε κατόπιν διαγωνισμού που διενεργήθηκε το 1980 ως μόνιμος υπάλληλος της εφεσίβλητης δευτεροβάθμιας Συνεταιριστικής Οργάνωσης στα Φάρσαλα με βαθμό τότε λογιστή Γ'. Από την πρόσληψή του (1980) ο εκκαλών απασχολήθηκε ως προϊστάμενος διαφόρων υπηρεσιών και τμημάτων της εφεσίβλητης, επιλεγόμενος κάθε φορά για μια τριετία με αποφάσεις του ΔΣ της και σύμφωνα πάντα με τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Κατάστασης προσωπικού της εφεσίβλητης. Πιο συγκεκριμένα

διετέλεσε προϊστάμενος των παρακάτω τμημάτων α) από 15/5/1980 του Τμήματος Προμηθευτικών Εργασιών, με βαθμό Γ΄, β) από 15/5/1984 του Τμήματος Βιομηχανιών, με βαθμό Β΄, γ) από 13/4/1989 του Τμήματος Προμηθευτικών Εργασιών, με βαθμό Α΄, δ) από 4/5/1993 του Τμήματος Ασφαλειών και Επιδοτήσεων, με βαθμό Α΄, ε) από 3/6/1994 του Τμήματος Πρατηρίων, με βαθμό Α΄, στ) από 24/4/1996 του Τμήματος Ασφαλειών, ζ) από 3/12/1997 του Τμήματος Απόδοσης ΦΠΑ, Επιδοτήσεων και Ασφαλειών, με βαθμό Α΄.

Στις 21/3/2000 και πριν τη λήξη της τριετούς θητείας του, κατέχοντας το βαθμό Α΄, το ΔΣ αποφάσισε και τον απήλλαξε από τα καθήκοντά του ως Προϊσταμένου του Τμήματος Επιδοτήσεων και Ασφαλειών και τον τοποθέτησε ως απλό υπάλληλο στο ίδιο τμήμα. Με την ίδια απόφαση τοποθετήθηκαν στις θέσεις του Διευθυντή και του Υποδιευθυντή και προϊσταμένων σε άλλα τμήματα, ομοιοβαθμοι με αυτόν υπάλληλοι, που κατείχαν δηλαδή οργανική θέση μονίμων υπαλλήλων κατηγορίας Π.Ε. με βαθμό Α΄ και που είχαν μάλιστα προσληφθεί αργότερα από τον εκκαλούντα.

Η τοποθέτηση αυτή έγινε σύμφωνα με τον Κανονισμό της εσωτερικής υπηρεσίας και της κατάστασης προσωπικού της εφεσίβλητης, που εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις του προσωπικού αυτής και συμπληρώνει τους όρους των ατομικών εργασιακών σχέσεων. Επιπλέον, η τοποθέτηση αυτή, δεν συνιστούσε προαγωγή καθώς οι υπάλληλοι που τοποθετήθηκαν στις θέσεις του Διευθυντού και του Υποδιευθυντού, κατείχαν ήδη το βαθμό Α΄ στη βαθμολογική και μισθολογική κλίμακα, η οποία αποτελεί άλλωστε και τον ανώτερο βαθμό στον οποίο μπορεί να προαχθεί υπάλληλος της Συνεταιριστικής Οργάνωσης.

2. Τα νομικά ζητήματα που αντιμετώπισε το Εφετείο.

Με την παρούσα υπόθεση τέθηκαν τα ακόλουθα δύο νομικά ζητήματα:

- 1) Αν αποτελεί καταχρηστική άσκηση διευθυντικού δικαιώματος η τοποθέτηση σε κενή θέση Συνεταιριστικής Οργάνωσης ενός εκ των ομοιοβαθμων υπαλλήλων χωρίς αυτός να είναι ο αρχαιότερος.

- 2) Αν η ανάθεση σε υπάλληλο καθηκόντων υποδεέστερης ειδικότητας ή θέσης, συνιστά βλαπτική μεταβολή των όρων της υπαλληλικής του σύμβασης και παράνομη προσβολή της προσωπικότητάς του.

Ως προς το πρώτο ζήτημα, το Δικαστήριο, έκρινε ότι ο εργοδότης ασκώντας το διευθυντικό του δικαίωμα έχει την εξουσία να εξειδικεύει εκάστοτε την υποχρέωση του μισθωτού για εργασία καθορίζοντας τους όρους παροχής της, τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο, εφόσον οι όροι αυτοί δεν έχουν προσδιορισθεί από κανόνες δικαίου ή από την εργασιακή σύμβαση. Μπορεί μάλιστα, να οργανώνει και να διευθύνει την επιχείρησή του ή να τοποθετεί προϊστάμενο ενός τμήματος και να παραλείπει να τοποθετήσει στη θέση αυτή άλλο μισθωτό, ο οποίος υπερέχει σε τυπικά και ουσιαστικά προσόντα έναντι του τοποθετηθέντος, χωρίς αυτό να συνιστά κατάχρηση του διευθυντικού του δικαιώματος και αυτό γιατί πρόκειται για απόφαση που αφορά προεχόντως την οργάνωση και τη διεύθυνση της επιχείρησης και δεν πρόκειται για απλή μισθολογική ή βαθμολογική προαγωγή (για την οποία υφίσταται αντίστοιχο δικαίωμα μισθωτού). Για να είναι καταχρηστική η άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος απαιτείται η συνδρομή και άλλων πραγματικών περιστατικών, τα οποία σε συνδυασμό με την καταφανή υπεροχή του παραλειφθέντος, θα πρέπει να θεμελιώνουν προφανή υπέρβαση από μέρους του εργοδότη, των ορίων που επιβάλλει η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο εκκαλών εκτός από την επίκληση της αρχαιότητας, δεν αναφέρεται σε πραγματικά περιστατικά που θα έδειχναν την καταφανή υπεροχή του και δεν θα καθιστούσαν την άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος καταχρηστική. Γι'αυτό και απορρίφθηκε ο πρώτος λόγος έφεσής του, για προσβολή του δικαιώματος προαγωγής του, ως αβάσιμος.

Ως προς το δεύτερο ζήτημα, το Εφετείο, έκρινε ότι η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον υπάλληλο δηλαδή η ανάθεση σ'αυτόν καθηκόντων υποδεέστερης ειδικότητας ή θέσης, συνιστά μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της υπαλληλικής του σύμβασης, γεγονός που καθιστά παράνομη την άσκηση του διευθυντικού δικαιώματος και προσβάλλει την προσωπικότητά του. Μάλιστα το Εφετείο επικαλούμενο τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 του Συντάγματος και 57 Αστικού Κώδικα, υπογράμμισε ότι

το διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη βρίσκει έναν σημαντικό περιορισμό, που είναι η απαγόρευση άσκησης του κατά τρόπο που να προσβάλλεται η προσωπικότητα του εργαζομένου. Η προσβολή αυτή μπορεί να συνίσταται σε οποιοδήποτε ενέργεια του εργοδότη, η οποία επιφέρει ηθική και επαγγελματική μείωση του υπαλλήλου και τον εκθέτει στους συναδέλφους του ή το κοινωνικό του περιβάλλον.

Σε περίπτωση όμως που συντρέχει η παράνομη προσβολή της προσωπικότητας του εργαζομένου εξαιτίας της μονομερούς βλαπτικής μεταβολής των όρων της υπαλληλικής σύμβασης, ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα, είτε να θεωρήσει τη μεταβολή αυτή ως άτυπη καταγγελία της σύμβασης και να ζητήσει από τον εργοδότη νόμιμη αποζημίωση για απροειδοποίητη καταγγελία, είτε να αποκρούσει τη μεταβολή και να εμμένει στους αρχικούς όρους της σύμβασης, προσφέροντος την παροχή της προσήκουσας εργασίας, οπότε αν δεν αποδεχθεί ο εργοδότης την παροχή αυτή περιέχεται σε υπερήμερία (άρθρα 7 παρ. 1 του Ν. 2112/1920, 648, 652, 656, 349 έως 351 ΑΚ και 5 παρ. 3 του Ν. 3198/1955). Σημειώνεται όμως, ότι αν ο μισθωτός αποδεχτεί σιωπηρά τη μονομερή μεταβολή των όρων της υπαλληλικής του σύμβασης, τότε θεωρείται ότι καταρτίζεται νέα έγκυρη σύμβαση.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το Δικαστήριο, έκρινε ότι η πρόωρη απαλλαγή (ανεπίτρεπτη καθώς δεν συνέτρεχε από τον Κανονισμό Υπηρεσίας κανένας λόγος πλημμελούς άσκησης καθηκόντων) του εκκαλούντος από τα καθήκοντα του προϊσταμένου και η υποβάθμισή του σε απλό υπάλληλο, πέραν των δυσμενών οικονομικών συνεπειών που είχε γι'αυτόν καθώς έπαυσε να του χορηγείται το επίδομα του προϊσταμένου, ποσοστού 10 % επί των αποδοχών του, είχε μειωτικές για την προσωπικότητά του συνέπειες. Κι αυτό γιατί η ενέργεια της εφεσίβλητης ήταν εντελώς αυθαίρετη και συνιστά αναμφισβήτητα μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων της σύμβασης εργασίας, με την οποία τρώθηκε καίρια η προσωπικότητά του, από τα προκληθέντα ποικίλα δυσμενή σε βάρος του σχόλια, και πέραν της υλικής του προκάλεσε και ηθική βλάβη. Ο τελευταίος μάλιστα μπορεί να ζητήσει άρση της παρανομίας και χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από τον υποβιβασμό και την ανεπίτρεπτη επαγγελματική μείωση σύμφωνα με

τα παρακάτω άρθρα: 57, 59, 281, 648, 652, 914, 932 του Αστικού Κώδικα , 2 παρ. 1 και 22 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος.

3. Η γενική αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος).

Στην πιο πάνω απόφαση το Εφετείο εξετάζοντας το δεύτερο λόγο της έφεσης του εκκαλούντος και προκειμένου να αποφανθεί περί της παράνομης άσκησης του διευθυντικού δικαιώματος και κατά συνέπεια περί της προσβολής της προσωπικότητας με τον υποβιβασμό του υπαλλήλου σε κατώτερη θέση, επικαλείται τόσο την συνταγματικά κατοχυρωμένη γενική αρχή της προστασίας της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος) όσο και την εξειδικευμένη σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας διάταξη, του άρθρου 57 του ΑΚ, που αναφέρεται στην ικανότητα του ανθρώπου να είναι φορέας του δικαιώματος στην προσωπικότητα.

Η ανθρώπινη αξία είναι εκείνη που στην ουσία προσδίδει ουσιαστικό περιεχόμενο στην προσωπικότητα, καθώς η τελευταία εξειδικεύεται από τα στοιχεία εκείνα που κατά την ισχύουσα νομοθεσία και τις κρατούσες αντιλήψεις συγκροτούν την έννοια του ανθρώπου ως υποκειμένου του δικαίου, ως φορέα της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας αλλά και ως προσωπικότητας με ατομική, κοινωνική και ηθική διάσταση. Συνεπώς, η έννοια «ανθρώπινη αξία» στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος περιλαμβάνει ό,τι συνδέεται άμεσα με τη φυσική και ηθική υπόσταση του προσώπου καθώς επίσης και ό,τι αφορά το σεβασμό της ζωής, της υγείας του, της σωματικής ακεραιότητας, της τιμής, της υπόληψης και της αξιοπρέπειάς του.

Επίσης, μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες της συνταγματικής υποχρέωσης του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας, είναι το γεγονός ότι αυτή αποτελεί τη βάση αξιολόγησης συμπεριφορών κατά τη στάθμιση δικαιωμάτων και αγαθών, που εμπλέκονται σε μία επίδικη υπόθεση. Κυρίως όμως, στις περιπτώσεις σύγκρουσης δικαιωμάτων καλείται να παίξει έναν εξισορροπιστικό ρόλο και στην ουσία να αποτελέσει κριτήριο για τον αν οι δικαιοπραξίες ή οι όποιες συμπεριφορές είναι συνταγματικά θεμιτές.

4. Συμπέρασμα.

Συμπερασματικά το Εφετείο, ενόψει των διατάξεων των άρθρων 57 και 59 του Αστ. Κώδικα, με τις οποίες εξειδικεύεται η προστασία της αξίας του ανθρώπου που επιβάλλεται από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, έκρινε ότι παράνομη προσβολή υφίσταται η προσωπικότητα και από την καταχρηστική άσκηση ορισμένου δικαιώματος, εφόσον με αυτή πλήττεται το πρόσωπο του ανθρώπου σε οποιαδήποτε από τις συνιστώσες της αξίας του, στις οποίες περιλαμβάνεται τόσο η πνευματική, σωματική εργασία όσο και η επαγγελματική του αξία. Ειδικότερα, τέτοια προσβολή συντρέχει και όταν ο εργοδότης ασκώντας το διευθυντικό του δικαίωμα υποβιβάζει τον εργαζόμενο αναθέτοντας σε αυτόν καθήκοντα υποδεέστερης θέσης ή ειδικότητας.

Με βάση, όλα τα παραπάνω, το Δικαστήριο, ορθά έκανε δεκτό το δεύτερο λόγο της έφεσης του εκκαλούντος σχετικά με την παράνομη προσβολή της προσωπικότητάς του και επεδίκασε σ' αυτόν χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη εξαιτίας της προσβολής της προσωπικότητάς του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α. Δημητρόπουλου, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου III*, Θ΄ έκδοση, Αθήνα 2001.
- Α. Μανιτάκη, *Κράτος Δικαίου και Δικαστικός Έλεγχος της Συνταγματικότητας I*, έκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1994